

24. 11. 2006

ID: 44773

Identifikace započítávané pohledávky

Smyslu dohody o vzájemném započtení pohledávek podle ustanovení § 580 a násl. obč. zák. se neprotiví, je-li nezaměnitelná identifikace započítávané pohledávky provedena i zprostředkovaně, odkazem na listinu, v níž je pohledávka popsána. Takovou listinou může být i smlouva o postoupení pohledávky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 573/2005, ze dne 19.10.2006)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. M. Š., proti žalovanému JUDr. Ing. V. L., advokátu, jako správci konkursní podstaty úpadce G. H., o vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 55 Cm 9/2004, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 3. března 2005, č. j. 15 Cmo 224/2004-91, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 18. srpna 2004, č. j. 55 Cm 9/2004-60, zamítl žalobu, kterou se žalobce vůči žalovanému správci konkursní podstaty úpadce G. H. domáhal vyloučení ve výroku specifikovaných nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný podle § 14 odst. 2 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) účinně odstoupil od kupní smlouvy o převodu sporných nemovitostí uzavřené dne 4. srpna 1999 mezi pozdějším úpadcem jako prodávajícím a žalobcem jako kupujícím. Sjednanou kupní cenu ve výši 1 miliónu Kč žalobce podle soudu prvního stupně neuhradil a pohledávka nezanikla ani započtením, když podání žalobce ze 14. srpna 1999, obsahující úkon směřující k započtení, nebylo úpadci doručeno a ujednání obsažené v článku 1 kupní smlouvy není dohodou o započtení vzájemných pohledávek ve smyslu § 581 odst. 3 občanského zákoníka (dále též jen „obč. zák.“). Plyne z něj pouze úmysl stran vypořádat vzájemné vztahy z kupní smlouvy započtením vzájemných pohledávek v budoucnu. Pohledávka žalobce za úpadcem zde nadto není blíže označena. Nepodává se odtud ani rozsah, v jakém by v budoucnu mělo dojít k započtení vzájemných pohledávek.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 3. března 2005, č. j. 15 Cmo 224/2004-91, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl a uvedené nemovitosti ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce vyloučil. Odvolací soud - cituje ustanovení § 580 obč. zák. - uzavřel, že účastníci kupní smlouvy měli vůči sobě vzájemné pohledávky způsobilé k započtení, a to žalobce pohledávku nabytou postoupením od Pozemkového fondu České republiky ve výši 17.121.463,- Kč a žalovaný pohledávku z titulu kupní ceny z kupní smlouvy ve výši 1 miliónu Kč. Na rozdíl od soudu prvního stupně měl za to, že žalobcova pohledávka byla v kupní smlouvě dostatečně specifikována (jako pohledávka předchozího věřitele Pozemkového fondu České republiky dle smlouvy ze dne 7. června 1999). Pozdější úpadce proto nepochybně věděl, jaká žalobcova pohledávka má být započtena na jeho pohledávku za žalobcem. Ze znění článku 1 kupní smlouvy pak podle odvolacího soudu plyne, že její účastníci učinili projev směřující k započtení. Ke dni podpisu kupní smlouvy se tedy obě pohledávky setkaly a pohledávka pozdějšího úpadce vůči žalobci započtením zanikla, čímž došlo ke 4. srpnu 1999 k úhradě kupní ceny. Důvod k odstoupení od kupní smlouvy a k sepisu nemovitostí do konkursní podstaty úpadce tudíž žalovaný neměl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný včasné dovolání namítaje, že dovolání (správně napadené rozhodnutí) spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“). Konkrétně odvolacímu soudu vytýká, že nerespektoval doložená fakta dovodil-li, že k zániku pohledávky došlo započtením, které je určitým úkonem. Podle dovolatele k započtení nikdy nedošlo, jelikož:

1) Právní úkon musí být beze všech pochyb určitý, a to nejen pro účastníky smluvního vztahu, nýbrž i vůči třetím osobám. Z kupní smlouvy nevyplývá právní titul ani výše postoupené pohledávky.

2) Z kupní smlouvy nelze dovodit, že v ní jde o zápočet, neboť je použit budoucí čas. Právě pro neurčitost započtení v

kupní smlouvě se žalobce podle dovolatele odvolává na další skutečnosti, jako je jednání mezi stranami, která uzavření kupní smlouvy předcházela a na zápis z jednání ze dne 29. července 1999, čímž jen potvrzuje absenci vlastního právního úkonu započtení.

3) Pohledávka, na kterou se žalobce dovolává započtení, je neurčitá z důvodů uvedených soudem prvního stupně.

4) Žalobce nedoložil, že by se smlouva o postoupení pohledávky stala vůči úpadci účinnou. Nebylo doloženo oznámení postupitele a žalobce nedoložil „řádné osvědčení pohledávky žalovanému“.

5) Žalobce nedoložil doručení zápočtu úpadci a v odvolání sám potvrzuje, že k započtení vlastně nedošlo.

Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Se zřetelem k bodu 3. článku II. zákona č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. dubnem 2005.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do závěru o zániku pohledávky z kupní smlouvy započtením.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci nebyl dovoláním zpochybněn a dovolací soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

1) Pozemkový fond České republiky postoupil žalobci dne 7. června 1999 pohledávku vůči pozdějšímu úpadci ve výši 17.121.463,- Kč představující nedoplatek kupní ceny ze smlouvy o prodeji podniku S. s. D.

2) Pozdější úpadce jako prodávající uzavřel dne 4. srpna 1999 se žalobcem jako kupujícím kupní smlouvu o převodu sporných nemovitostí do vlastnictví žalobce (vklad vlastnického práva žalobce do katastru nemovitostí byl proveden s účinky k 17. srpnu 1999) za dohodnutou kupní cenu ve výši 1 miliónu Kč.

3) Článek 1 kupní smlouvy obsahoval ujednání podle kterého:

„Prodávající souhlasí s úhradou kupní ceny započtením k převzaté pohledávce předchozího věřitele Pozemkového fondu ČR ze dne 7. června 1999. Prodávající souhlasí s úhradou kupní ceny započtením k převzaté pohledávce předchozího věřitele Pozemkového fondu ČR“.

4) Usnesením ze dne 12. listopadu 2003, č. j. 29 K 10/2003-25, prohlásil Krajský soud v Plzni konkurs na majetek G. H.

5) Podáním datovaným 30. ledna 2004 správce konkursní podstaty úpadce sdělil žalobci, že podle ustanovení § 14 odst. 2 ZKV odstupuje od kupní smlouvy pro neuhrazení kupní ceny.

6) Správce konkursní podstaty úpadce sepsal sporné nemovitosti do konkursní podstaty úpadce.

Podle ustanovení § 14 odst. 2 ZKV ve znění účinném v době odstoupení od kupní smlouvy (30. ledna 2004), jestliže smlouva o vzájemném plnění nebyla ještě v době prohlášení konkursu splněna ani úpadcem, ani druhým účastníkem smlouvy, anebo byla splněna jen částečně, každá smluvní strana může od smlouvy odstoupit; od smlouvy o koupi najaté věci uzavřené úpadcem jako nájemcem nemůže pronajímatel odstoupit, ledaže úpadce řádně neplní své závazky z této smlouvy.

Dle ustanovení § 19 ZKV jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty, zapíše

se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu (odstavec 1). Soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně (odstavec 2). Do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou hodnotu zpeněžit, ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby (odstavec 3).

V této podobě uvedeného ustanovení platilo jak v době podání vylučovací žaloby (1. dubna 2004), tak v době vydání napadeného rozhodnutí; jde rovněž o stávající znění zákona.

Se zřetelem k době uzavření kupní smlouvy je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný především výklad zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění zákonů č. [58/1969](#) Sb., č. [131/1982](#) Sb., č. [94/1988](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. [87/1990](#) Sb., č. [105/1990](#) Sb., č. [116/1990](#) Sb., č. [87/1991](#) Sb., č. [509/1991](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb., č. [267/1994](#) Sb., č. [104/1995](#) Sb., č. [118/1995](#) Sb., č. [89/1996](#) Sb., č. [94/1996](#) Sb., č. [227/1997](#) Sb., č. [91/1998](#) Sb. a č. [165/1998](#) Sb.

Podle ustanovení § 580 obč. zák., mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Dle § 35 obč. zák., projev vůle může být učiněn jednáním nebo opomenutím; může se stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit (odstavec 1). Právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem (odstavec 2). Právní úkony vyjádřené jinak než slovy se vykládají podle toho, co způsob jejich vyjádření obvykle znamená. Přitom se přihlíží k vůli toho, kdo právní úkon učinil, a chrání se dobrá víra toho, komu byl právní úkon určen (odstavec 3).

Ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák. určuje, že právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

Sankce neplatnosti právního úkonu se ustanovením § 37 odst. 1 obč. zák. váže k náležitostem projevu vůle; projev vůle je neurčitý, je-li nejistý jeho obsah, to jest - mimo případy, kdy vůbec chybí určitá vůle - když se jednajícím nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit. Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit (srov. § 35 obč. zák.). Vůle žalobce a pozdějšího úpadce vtělená co do vzájemného započtení jejich pohledávek do článku 1 kupní smlouvy je tedy projevena určitě, je-li výkladem objektivně pochopitelná; jinak řečeno, může-li typický účastník v postavení jejího adresáta (žalobce na straně jedné a pozdějšího úpadce na straně druhé) tuto vůli bez rozumných pochybností o jejím obsahu adekvátně vnímat (shodně srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 35/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek - dále též jen „R 35/2001“).

Smyslu dohody o vzájemném započtení pohledávek podle ustanovení § 580 a násl. obč. zák. se pak neprotiví, aby nezaměnitelná identifikace započítávané pohledávky byla provedena i zprostředkovaně, odkazem na listinu, v níž je pohledávka popsána. Takovou listinou může být (jako v posuzované věci) i smlouva o postoupení pohledávky. Jak po skutkové stránce uzavřel odvolací soud, je ze smlouvy o postoupení pohledávky ze 7. června 1999 patrna jak výše pohledávky, tak její právní důvod (titul). Na tomto základě Nejvyšší soud k dovolatelem namítané neurčitosti kupní smlouvy co do specifikace žalobcovy pohledávky pro absenci údaje o jejím právním titulu a výši uzavírá, že odvolací soud přílehavě zdůvodnil, proč kupní smlouva v dotčeném směru neurčitá není.

Obsah ujednání zahrnutého v článku 1 kupní smlouvy pak ani u Nejvyššího soudu nevyvolává (s přihlédnutím k ustanovení § 35 obč. zák. a výše vysvětlenému pojetí neurčitosti právního úkonu podle § 37 odst. 1 obč. zák.) pochybnosti o tom, že obsahovalo dohodu o započtení pohledávek a nikoli (jak tvrdí dovolatel) pouhou proklamaci o budoucím zápočtu těchto pohledávek.

Namítá-li dovolatel, že pohledávka, na kterou se žalobce dovolává započtení, je neurčitá z důvodů uvedených soudem prvního stupně, Nejvyšší soud k této jeho obraně poznamenává, že žádný z důvodů obsažených v rozsudku soudu prvního stupně nevede k závěru o „neurčitosti“ pohledávky uplatněné k započtení žalobcem (soud prvního stupně se zabýval pouze otázkou, zda tato pohledávka je v kupní smlouvě dostatečně identifikována).

K námitce dovolatele, že žalobce nedoložil, že by se smlouva o postoupení pohledávky stala vůči úpadci účinnou,

jelikož nebylo doloženo oznámení postupitele a žalobce nedoložil „řádné osvědčení pohledávky žalovanému“, Nejvyšší soud uvádí, že potud jde o obranu skutkovou, nadto o obranu, kterou dovolatel poprvé uplatnil až v dovolacím řízení (ač nejpozději ji mohl použít do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo - srov. § 118b odst. 1 o. s. ř.). Dovolací soud však není skutkovou instancí a přihlédnout k těmto tvrzením mu zapovídá ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř.

Toliko v mezích preventivního působení Nejvyšší soud na dané téma mimo rámec dovolacího přezkumu poznamenává, že důkaz, který o tomto tvrzení vypovídá jinak, v řízení proveden byl. Šlo o zápis z jednání ze dne 29. července 1999 o úhradě pohledávky (č. l. 14), který soud prvního stupně četl k důkazu i při jednání konaném 18. srpna 2004 a ve kterém pozdější úpadce potvrzuje, že jej postupitel o postoupení pohledávky vyrozuměl. Byť se nedbalostí soudu prvního stupně jeho rozsudek o tomto důkazu vůbec nezmiňuje, nelze přehlédnout, že při jeho provedení neměl dovolatel výhrady k pravosti a pravdivosti listiny.

Dovolatelovo tvrzení, že žalobce nedoložil doručení zápočtu úpadci a v odvolání sám potvrzuje, že k započtení vlastně nedošlo, je pak v rozporu s obsahem spisu. Žalobce totiž od počátku řízení zastává názor, že nemusí prokazovat existenci jednostranného úkonu směřujícího k započtení, jelikož k zápočtu došlo dohodou již v kupní smlouvě. Na závěru o jednostranném započtení pohledávky napadené rozhodnutí nespočívá.

Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)